

आँखीझ्याल

(कवितासङ्ग्रह)

चण्डिकाप्रसाद भट्टराई

आँखीझ्याल

(कवितासङ्ग्रह)

चण्डिकाप्रसाद भट्टराई

प्रकाशक

जगत्रदेवी साहित्य सङ्गम
गल्याड बजार स्याङ्जा

आँखीझ्याल

(कवितासङ्ग्रह)

लेखक	: चण्डिकाप्रसाद भट्टराई
प्रकाशन मिति	: २०८० असौज २१ गते
प्रकाशक	: जगत्रदेवी साहित्य सङ्गम गल्याङ् बजार स्याङ्जा
सर्वाधिकार	: लेखकमा सुरक्षित
संस्करण	: प्रथम २०८० असौज
टाइपिङ	: विनय भट्टराई
आवरण तस्वीर	: विनोद भट्टराई
ISBN	:
प्रकाशन प्रति	: ७००
मूल्य	: रु १२०/- (व्यक्तिगत) रु १७०/- (संस्थागत)
मुद्रक	: सिसाकलम पब्लिकेसन

(Aakhijhyal: A collection of poems by Chandika Prasad Bhattarai)

समर्पण

(स्व. पिता भविलाल भट्टराईमा सभक्ति समर्पण गर्दछु ।)

आँखीझ्याललाई चियाउँदा

अनवरत नव सिर्जनामा रमाउन चाहनु मानवीय स्वभाव हो । मान्छेलाई विभिन्न कुराले आनन्द दिन्छ । विभिन्न साहित्यिक विधाको अध्ययन गरेर तथा सिर्जना गरेर आत्मानन्द प्राप्त गर्न चाहने प्रशस्त देखिन्छन् । यहाँ सिर्जनाभित्र काव्यकला, चित्रकला, सङ्गीतकला, मूर्तिकला आदि पर्दछन् । काव्यकलाको सिर्जनामा रमाउने गल्याड बहुमुखी क्याम्पसका उप . प्रा. तथा जगत्रदेवी साहित्य सङ्गमका उपाध्यक्ष हुनुहुन्छ श्री चण्डिकाप्रसाद भट्टराई ।

भट्टराईले 'आँखीझ्याल' नामक पहिलो कविता कृति प्रकाशन गर्दै हुनुहुन्छ । यहाँको यो पहिलो सोपान हो । हुन त वहाँ कर्मयोगका दृष्टिले शिक्षक/ प्राध्यापक हुनुहुन्छ तर सिर्जना र प्राध्यापन धेरै दृष्टिले फरक विषय हुन् । विद्यालय, महाविद्यालयमा अध्ययन गरेर योग्यता लिई अध्यापन गरिन्छ त्यसलाई प्राध्यापक भनिन्छ भने अन्तःप्रतिभा स्फुरण भएपछि काव्यकलाको जन्म हुन्छ । वहाँले नेपाली काव्य वाटिकामा फुलाउनु भएको कुसुमका बारेमा चियाएर हेर्न खोजे । यो पाण्डुलिपि लेख्ने समयमा म अस्वस्थ रहेपनि मेरा मित्र भट्टराई

जगत्रदेवी साहित्य सङ्गमको उपाध्यक्ष र म अध्यक्ष भएको नाताले पनि दुईचार शब्द कोर्न अनिवार्य ठानेँ।

कवितामा लय विधानको ठूलो भूमिका हुन्छ । त्यस दृष्टिले यस कृतिलाई विहङ्गावलोकन गर्दा - मूलतः लोकलय, मुक्तक, गद्यलय, हाइकु, शास्त्रीय छन्द अन्तर्गतका द्रुतविलम्बित, शार्दूलविक्रीडित छन्द आदिको प्रयोग यसमा गरिएको छ। शार्दूलविक्रीडित छन्दमा अपेक्षित गणको अभाव देखिएकोले छन्द प्रयोगमा निखारता आउन सकेको छैन।

कविता शब्द वृक्षमा फल्ने स्वादिला फल हुन् । वृक्ष नै भएन भने फल फल्दैन तर शब्द रूपी फलमा पूर्ण मिठास भएन भने त्यो फलको कुनै अर्थ हुँदैन अर्थात् कविता भावमय हुनुपर्छ । रुवाउने, हँसाउने, जगाउने रसमय बनाउने जस्ता गुण कवितामा हुनुपर्छ । भावका दृष्टिले कृतिलाई हेर्दा -- यहाँ प्रेमका फूलहरू ढकमक्क फुलाइएका छन् । राष्ट्र चिन्तन पनि प्रस्तुत गरिएका छन् । प्रकृतिप्रेमका भावहरू पनि छचल्किएका छन् ।

साहित्यले जीवनदर्शन दिनुपर्छ । जीवनको सर्वोत्तम कला साहित्य हो । भाषा, शैली, शिल्प, कला, रस, अलङ्कार, अनुप्रास, व्यञ्जना, विम्बविधान, दृष्टिबिन्दु आदि कुराले दमदार साहित्य जन्मिन्छ । भाषिक शुद्धीकरण, वर्णविन्यास आदि

कविताका गहना हुन् । लेखक भट्टराई पहिलो कविता कृति प्रकाशन गर्न लाग्नुभएका आभ्यासिक कवि हुनुहुन्छ । वहाँको कृतिमा धेरै कवितात्मक विशेषता खोजीहाल्नु अलि हतार हुन्छ । वहाँका सबै रचनाहरू मन छुने खालका छन् । यस कृतिले नेपाली वाङ्मयको गौरव बढाउन महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने छ । नेपाली साहित्यको समृद्धिमा लेखकको निरन्तर कलम चलिरहोस्, शुभकामना छ !

नारायणप्रसाद ज्ञवाली
अध्यक्ष
जगत्रदेवी साहित्य सङ्गम
गल्याङ, स्याङ्जा

केही लेखुं र केही सिर्जना लिएर प्रकाशनमा जाऊँ भन्ने सपना बुनेको पनि धेरै वर्ष भयो । साहित्यको कुनै एकल विधा अनि त्यसभित्र पनि खास कुनै क्षेत्र (गजल/गद्य वा पद्य कविता/ हाइकु) विशेषमा केन्द्रित भई गरिएका रचनालाई प्रकाशनार्थ लान सक्छु कि भन्ने प्रयास गरिरहेँ । प्रयासले फड्को मार्न सकेन । उमेरले पेशागत निरन्तरताबाट विश्राम लिन खोज्ने बेला आइपुग्दा पनि सपना अधुरो भइरह्यो । जागीरको क्रममा जीवनको सम्पूर्ण समय चिराग आवासीय मा. वि. र गल्याड बहुमुखी क्याम्पस गल्याडमा नेपाली भाषा शिक्षण गरेता पनि कुनै सिर्जनात्मक कृति दिन नसकेकोमा आफैलाई आफ्नै मनले कमजोर सावित गर्न खोज्यो । अब छयासमिस गरेरै भएपनि एउटा रचना प्रकाशन गर्ने पछि भन्ने निर्णय मनले गरेपछि यो कविता सङ्ग्रहको जन्म हुन पुगेको हो ।

यो मेरो पहिलो प्रयास हो । यसमा ओजिला एवम् गहकिला रचना नहोलान् तर केही रचनाले पाठकको मन छुन सकेछ भने मेरो प्रयासले वामे सर्न थालेछ भन्ने सम्झने छु । यस रचनामा प्रकाशित केही कविताहरू खुला सिकाइ शिक्षा नेपाली आधारभूत तह (६-८), रजस्थल स्याङ्जा, केही हाइकुहरू नेपाल हाइकुकेन्द्र बाँके र हाइकु : आलेख र अभिलेख पोखराबाट प्रकाशित भइसकेका पनि छन् ।

करीव बीस वर्ष अधिदेखिका रचना यसमा सङ्ग्रह गरिएका छन् । कविता/गजल/हाइकु लाई यस सङ्ग्रहमा राखेर यहाँहरू माझ अगाडि सारेको छु । छन्दमा लेखिएका कविताले छन्दको अपेक्षित गण समेट्न नसक्नु मेरो कमजोरी हो । तसर्थ शार्दूलविक्रीडित छन्दमा लेखिएका कविताले नियम भङ्ग गरेका छन् । यस किसिमका कमजोरीलाई आगामी रचनामा हटाउने प्रणसमेत गर्दछु । यहाँहरूको सकारात्मक प्रतिक्रिया एवम् सुझावले आगामी सिर्जनात्मक लेखन यात्रामा नयाँ फड्को मार्ने हौसला मिल्नेछ भन्ने अपेक्षा गरेको छु ।

मेरो यो सानो प्रयास स्वरूप प्रकाशित रचना 'आँखीझ्याल' को विषयमा आफ्ना अमूल्य सुझाव दिई आवश्यक परिमार्जनका लागि निरन्तर समय र साथ दिनुका साथै यस रचनाका विषयमा गहन एवम् महत्वपूर्ण भनाइ राखिदिनु हुने आदरणीय प्रसिद्ध गजलकार एवम् वरिष्ठ विज्ञान शिक्षक आदरणीय 'जीवनपानी' सर प्रति आभारी छु । लामो समयसम्म शिक्षण साधनामा समर्पित भई हालसालै अवकास लिनु भएका आदरणीय मित्र साहित्यकार नारायणप्रसाद ज्ञवालीको 'आँखीझ्याललाई चियाउँदा' मा प्रस्तुत अभिमतप्रति श्रद्धा प्रकट गर्दछु । आँखीझ्यालको बाह्यपृष्ठमा आफ्ना गहन एवम् ओजीला शब्दद्वारा कृति एवम् कृतिकारको समीक्षात्मक टिप्पणी प्रस्तुत गरिदिने उदाउँदा स्याङ्जाली साहित्यकार मेरा प्रिय भूपू विद्यार्थी 'मिलन समीर' लाई विशेष

धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रकाशकको अभिभारा लिने 'जगत्रदेवी
साहित्य सङ्गम' लाई साधुवाद छ !

लेखक

२०८०।०६।१

विषय सूची

विषय सूची	ढ	बस्तीबाट.....	१८
वसन्त विचार... ..	१	समयमै आउँछु... ..	१९
राष्ट्रवादी... ..	२	दिनभरि पखिरहेँ.....	२०
सुनौलो कल्पना.....	३	कतै बसी... ..	२१
झरी लाग्यो.....	४	मेरो लागि.....	२२
भए कतै... ..	५	मनमा के छ... ..	२३
बोल्न हाँस्न.....	६	हिँड्दै थिएँ... ..	२४
वर्षौँ वर्ष... ..	७	प्रेम दिवस.....	२५
कुरा धेरै... ..	८	पुराना झर्छन्.....	२६
अचेल.....	९	बिदाको समय.....	२७
मनको भाव.....	१०	हिजो आज.....	२८
गाउँ फर्की.....	११	आँसु हाँसो... ..	२९
कहिले काहीं.....	१२	नयाँ कुनै.....	३०
मायाको जाल... ..	१३	सबैको लागि.....	३१
जिन्दगी... ..	१४	आजको फूल.....	३२
शुभ साइत... ..	१५	कविको मन	३३
रिसाएझैं	१६	मेरो झोला.....	३४
अचेल किन... ..	१७	कलम मेरो साथी	३६

यसरी मान पाइन्छ !.....	३८
मलाई नसुनाऊ	४०
हेनरी ड्युना.....	४२
नयाँ वर्ष	४३
सर्वस्व गयो.....	४५
चेतना	४७
अटल राष्ट्र	४९
आफूलाई हेर.....	५१
आज कवि महोत्सव छ	५२

इतिहासको पाना बनेर.....	५५
आँखीझ्यालबाट	५७
नियति.....	५९
भावना	६१
सम्झना	६२
कर्मस्थल.....	६३
स्वावलम्बी बनाँ	६५
केही हाइकुहरू	६७

वसन्त विचार...

वसन्त विचार लिएर आऊ तिमि
साहित्यिक वहार लिएर आऊ तिमि ॥

मुलुक जर्जर अनि बर्बर बन्दैछ
सभ्यता र संस्कार लिएर आऊ तिमि ॥

क्षितिजको एउटा कोणबाट नियाल्दै
प्रगतिको आधार लिएर आऊ तिमि ॥

गतिमान शब्दछालका तरङ्गहरू बाँड्दै
राष्ट्रको श्रृङ्गार लिएर आऊ तिमि ॥

पठनीय कलमका डोवहरूबाट
स्याङ्जाली उपहार लिएर आऊ तिमि ॥

राष्ट्रवादी...

राष्ट्रवादी नयाँ नीति ल्याइदिए हुन्थ्यो ।
नेपालको अखण्डता गाइदिए हुन्थ्यो ॥

पञ्चायत बहुदल गणतन्त्र हेरौँ ।
नयाँ तन्त्र यो देशमा छाइदिए हुन्थ्यो ॥

राष्ट्रघाती पाइलाहरू अघि बढाउनेलाई ।
देशैबाट लखेटी धपाइदिए हुन्थ्यो ॥

जनताको बेहाल छ धनी भए नेता ।
घुस्याहालाई हतकडी लाइदिए हुन्थ्यो ॥

स्वाभिमान गुमाएर विदेश बस्नेहरू ।
बाँझो बारी खेततिर धाइदिए हुन्थ्यो ॥

सीमानाका किल्लाहरू तोडिरे सबै ।
अमरसिंह बलभद्र आइदिए हुन्थ्यो ॥

सुनौलो कल्पना...

सुनौलो कल्पना गरेथेँ खै कस्तो भो जिन्दगी ।
फ्याँकेको कसिङ्गर जस्तो भो जिन्दगी ॥

धेरै पढ्नुपर्छ भन्ने बाबा र आमा ।
जमाना फेरियो सस्तो भो जिन्दगी ॥

न सरकारी जागिर न विद्याको सम्मान ।
कसैले नहेर्ने रक्षान फस्तो भो जिन्दगी ॥

छ सम्मान धनाढ्य अनि राजनेताको ।
पढेको छ विद्वान् फकिर त्यस्तो भो जिन्दगी ॥

झरी लाग्यो...

झरी लाग्यो तिघ्रो घर आउन मन भो ।
हो हो तारे हो हो माले गीत गाउन मन भो ॥

घर छ लेक खेत छ बेसी गोठालो वनमा ।
खै किन अचेल दाजुको घर धाउन मन भो ॥

हिउँद वर्षा गएर अब चाड पर्व आउँदै छ ।
बसेर आज कसेर माया लाउन मन भो ॥

टुटेको मन फुटेको घर भत्केको आँगन ।
खरको छाना चिटिक्क पारी छाउन मन भो ॥

लजालु दाजु खिसिक्क हाँस्ने गमिलो स्वभाव ।
यो दाजुलाई प्रेममा कसी दाउन मन भो ॥

पार्वती शिव सीता र राम प्रेमको कहानी ।
सुनेको जस्तै दाजुको प्रेम पाउन मन भो ॥

भए कतै...

भए कतै जहर अब फेटिदिए पुग्छ ।
मायाको त्यो करौंतीले रेटिदिए पुग्छ ॥

प्रेमका ती पत्रहरू भए कन्तुरमा ।
पढैन भो सजाउन चेतिदिए पुग्छ ॥

बल्झिएको हृदयमा चोट पुऱ्याउनेको ।
सम्झना क्यै बाँकी भए मेटिदिए पुग्छ ॥

पानी बिना माछो जस्तै छटपटिनु भन्दा ।
चाहिँदैन लामो डोरी पेटी दिए पुग्छ ॥

तड्पिएर बाँच्नुभन्दा तिम्रो सम्झनामा ।
परलोकमा गई उतै भेटिदिए पुग्छ ॥

बोल्न हाँस्न...

बोल्न हाँस्न नपाउँदा मन रुंदो रैछ ।
नजर सामु पाएपछि खुसी हुँदो रैछ ॥

सम्झनाको तरेलीमा हराएको बेला ।
थाहै नपाई आँसु बगी तन धुँदो रैछ ॥

हृदयको पानाभिन्न अधिकार जमाई ।
मीठो बोली बोलेपछि मुटु छुँदो रैछ ॥

भगवानको मन्दिरमा हात जोडी बसें ।
ईश्वरले दिएपछि सोचे पुँदो रैछ ॥

वर्षौँ वर्ष...

वर्षौँ वर्ष लगाएको कोट बनायौ ।
अचानाले भोगेजस्तो चोट बनायौ ॥

फूलसरी सजाए राख्न चाहे पनि ।
सत्य कुरा अनर्गल खोट बनायौ ॥

परिश्रम गरी गरी सँगालेको धन ।
फरेवले कमाएको नोट बनायौ ॥

तन मन हृदयले साथ दिई हिँड्दा ।
घुस खाई दिएजस्तो भोट बनायौ ॥

काँडा झरी फूल बाँकी गुलावझैँ थियौ ।
फूल झरी काँडा बाँकी बोट बनायौ ॥

कुरा धैरे...

कुरा धैरे थिए मैले भन्न सकिनेँ ।
खत कति थिए मैले गन्न सकिनेँ ॥

कहिले जाँचका त कहिले साँझका ।
पीडा धैरे थिए मैले कन्न सकिनेँ ॥

गन्तव्य अर्कै थियो भन्थे रे मित्रहरू ।
उचित यात्रा मैले खन्न सकिनेँ ॥

अवसर धैरे थिए खुला क्षितिजमा ।
चम्किलो तारा मैले बन्न सकिनेँ ॥

अचेल...

अचेल तिमी किन आँखा डुलाएर हेछ्यौं ।
अनुहार आफ्नो सबै खुलाएर हेछ्यौं ॥

सपना छन् मनभरि भन्छ्यौ साथीसँग !
पुगोस् भनी देउतालाई फूल फुलाएर हेछ्यौं ॥

शिशिरपछि बसन्तका रमाइला दिन्मा ।
कर्कलो झैँ आफूलाई झुलाएर हेछ्यौं ॥

अनुकूल परिस्थिति भेटिएछ क्या र ।
काख राखी सबै पीडा भुलाएर हेछ्यौं ॥

मनको भाव...

मनको भाव बुझ्ने मेरो भ्रात खोजेको छु ।
पूर्णमाझैँ रमाइलो रात खोजेको छु ॥

अनेक छन् मनका कुरा पोख्न एकान्तमा ।
मेरो पीडा सुनिदिने जात खोजेको छु ॥

सिन्दुरले सिउँदोभरी डोली चढाई लान ।
हार किन्न रुपियाँको खात खोजेको छु ॥

मधुमास मनाउन जाने अब कता ।
प्रतिक्षाको घडीमा छु बात खोजेको छु ॥

एकलै भएँ जस्तो लाग्छ संसारमा अब ।
परिश्रमी सिर्जनाका हात खोजेको छु ॥

गाउँ फर्की...

गाउँ फर्की सहरबाट जाँदै छौ रे फाँटतिर ।
फर्किएर नहेर्नु है मेरो आफ्नो थातनिर ॥

न त मेरा कुरा सुन्यौ न त तिम्ले केही भन्यौ ।
छाती पिटी रुन्छ्यौ अरे उठी मध्यरातनिर ॥

पथिकको साथी मानी हेर्दाखेरि तिम्लाई मैले ।
माफ गरी देऊ मलाई त्रुटि भए बातनिर ॥

मेरो तस्वीर हेरी हेरी टोलाउँछ्यौ रे एकान्तमा ।
रिसाएर फ्याँक्छ्यौ अरे फोहोरको खातनिर ॥

कहिले काहीं...

कहिले काहीं मेरो कुरा तिमी छेउ छुट्छ अरे ।
बोल्न खोज्दा डराएर ओठ मुख फुट्छ अरे ॥

भावनाको तरेलीमा डुबी किन बसेकी छौ ।
यथार्थको बाटो रोज झुटो आफै भुट्छ अरे ॥

साथी भाइ र छिमेकमा कुरा धेरै चलेको छ ।
कस्न खोज्दा मायाको त्यो गाँठो त्यसै टुट्छ अरे ॥

परिश्रमी सिर्जनाका हातहरू फैलाएर ।
मार्गौं वर ईश्वर सामु भने सबै जुट्छ अरे ॥

मायाको जाल...

मायाको जाल बुनी तिम्ले नजरले बेन्चौ सानु ।
नयनमा भरी आँसु मलाई तिम्ले हेन्चौ सानु ॥

कले दियो चोट त्यस्तो पवित्र त्यो हृदयमा ।
हँसिलो त्यो मुहारलाई कति छिटो फेन्चौ सानु ॥

पातला ती ओठहरू थर्र काँपे जस्तो लाग्थ्यो ।
न उम्कने गरी मलाई बन्धनले घेन्चौ सानु ॥

भए कतै दोष मेरो केलाएर भनिदेऊ ।
मलाई पाखा लगाएर फटाहालाई टेन्चौ सानु ॥

भर्भराउँदो जवानी त्यो अरुलाई सुम्पिएर ।
बनावटी माया मलाई पत्रमात्र केन्चौ सानु ॥

जिन्दगी...

जिन्दगी हो उतार चढाव खार नमान ।
म त सानु तिघ्रै मान्छे जार नमान ॥

प्रगतिका पाइलाहरू चुम्दै जाने ढोका ।
खुला सधैं राखिदिन्छु बार नमान ॥

घाम पानी आँधी हुरी खप्ने बानी मेरो ।
मैले दुःख पाउँदा दशैं तिहार नमान ॥

दुःख सुख हाँसो आँसु भोग्ने जिन्दगीमा ।
आउँछन् कष्ट अनेक सधैं छार नमान ॥

समर्पण त्याग मेरो के नै बाँकी छ र !
बनावटी तिम्ले झुटो प्यार नमान ॥

ललिपप पीपलगेडी बाँड्ने धेरै हुन्छन् ।
गुलियो मुख बनाउँदैमा यार नमान ॥

शुभ साइत...

शुभ साइत परेकोले भेट्न लेख्या रैछ ।
सखी तिमि हिंड्ने बाटो टेक्न लेख्या रैछ ॥

रातो टीका निधारमा लतपतिई सबै ।
पसिनाले भिजी राम्री देख्न लेख्या रैछ ॥

घरबाट हिंड्दा घाँसको भारी भेटिएको ।
धेरै दिनको असेटलाई मेट्न लेख्या रैछ ॥

बोल्न खोज्दा रोकिएझैँ सास हुन्छ किन !
सम्झनामा यो गजल लेख्न लेख्या रैछ ॥

रिसाएझैं ...

रिसाएझैं उता फकीं हिँड्न्छयौ हिजोआज तिमी
जोसुकैलाई मन पेट दिन्छयौ हिजोआज तिमी ॥

सोझो कुरा गरे मैले घुमाएर बुझ्यौ ।
सत्य कुरा झुटो जस्तै बिन्छयौ हिजोआज तिमी ॥

चञ्चल छन् आँखा अनि कालो नीलो वदन ।
अन्जानको भूल पनि लिन्छयौ हिजोआज तिमी ॥

बोली वचन रूखो तिम्रो रङ्गिएको केश ।
सोझा सिधा नजरले चिन्छयौ हिजोआज तिमी ॥

अचेल किन...

अचेल किन तिमी मलाई तिरस्कार गरेकी छौ ।
दोष खोट लगाएर डेरा अन्तै सरेकी छौ ॥

पहिले मन अनि धन पछि तन सबै दियौ ।
साथ पाई फटाहाको ऐले आँखा तरेकी छौ ॥

मायाको त्यो रची स्वाँड पछि बात लगाएर ।
मेरै खेदो गर्न सधैं बेसीतिर झरेकी छौ ॥

यथार्थको खोजी गर्न छाडी आफैं रिसाएर ।
साथीभाइ सँगातीलाई झूटो कुरा भरेकी छौ ॥

देउरालीमा फूल राखेँ तिम्रो भलो चिताएर ।
किन आज मेरो नाउँमा दोष मात्रै छरेकी छौ ॥

अवसरको खोजी गर्ने मानिसको स्वभाव हो ।
नढाँटेर भन तिमी दोधारमा परेकी छौ ॥

बस्तीबाट...

बस्तीबाट आयौ सिधै फर्किएर गयौ ।
सोधन केही नपाउँदै जर्किएर गयौ ॥

गुण दोष केलाउने भयो मेरो बानी ।
अनायासै किन तिमी मर्किएर गयौ ॥

क्षणभङ्गुर जीवन हो आनन्दले बाँचौं ।
सत्य कुरा गरें मैले झर्किएर गयौ ॥

भेट भयो संयोगले गोधुलिमा तर ।
कर्कलाको पानीजस्तै तर्किएर गयौ ॥

जवानीमा छाती पिटी घुम्यौ शहरमा ।
गाउँतर्फ युवा उमेर घर्किएर गयौ ॥

नफर्किई जहाँ गई बसे पनि तिमी ।
अत्तरझैं मीठो बास्ना छर्किएर गयौ ॥

समयमै आउँछु...

समयमै आउँछु भन्थ्यौ ढिलाएर आयौ ।
आफ्नो मन अर्कैसँग मिलाएर आयौ ॥

नौनीजस्तै पग्लिएको देख्न चाहें तिमी ।
कसी धागो मन मुटु सिलाएर आयौ ॥

जुनेलीमा भेट तिम्रो सम्झना छ आज ।
मलाई धोका माया अन्तै दिलाएर आयौ ॥

जुनी जुनी सँगै हुनी वाचा कसम किन ।
आज कसलाई अधर अमृत पिलाएर आयौ ॥

दिनभरि पखिरहैं...

दिनभरि पखिरहैं रात भयो आज ।
पत्र लेखैं कोठाभरि खात भयो आज ॥

दोबाटोमा भेट भयो उनीसँग मेरो ।
छिमेकीले चाल पाए बर्बात भयो आज ॥

भेट हुँदा स्वास्थ्य बारे सोध्ने बानी उनको ।
छोयो मुटु आँखाबाट वर्षात् भयो आज ॥

निद्रा चोरी गयो कता बसें सिरानीमा ।
रातभरि तड्पीरहैं प्रातः भयो आज ॥

कतै बसी...

कतै बसी एकान्तमा बोल्न पाए हुन्थ्यो ।
थिग्रिएका मनका कुरा खोल्न पाए हुन्थ्यो ॥

बल्झिएका बातहरू सँगालेर सबै ।
साँधिएको अचारमा मोल्न पाए हुन्थ्यो ॥

जलेको त्यो हृदयलाई मलम लगाउन ।
जडीबुटी ल्याई यहाँ घोल्न पाए हुन्थ्यो ॥

सम्बन्धका पत्रहरू पल्टाएर आज ।
व्यवधानका काँडा सबै पोल्न पाए हुन्थ्यो ॥

मेरो लागि...

मेरो लागि नरमाइलो छिन बन्यो आज ।
रेशमी त्यो कपडा नि चीन बन्यो आज ॥

उज्याला ती चन्द्रमाका किरण आकाशमा ।
बादलका छिर्काभिन्न लीन बन्यो आज ॥

अड्चन र अड्काहरू मेटाउन खोजेँ ।
ननाघिने पर्खाल त्यो चीन बन्यो आज ॥

सवाल र जवाफका पङ्क्ति धेरै थिए ।
दिन केही नसकेर रिन बन्यो आज ॥

सम्पत्तिले हाई हाई भइरहेको बेला ।
कसरी त्यो अनायासै दीन बन्यो आज ॥

कुनै दिन माया पाई काख बसिरने ।
उसैलाई त्यही व्यक्ति घीन बन्यो आज ॥

मनमा के छ...

मनमा के छ थाह हुन्न कुरा काट्नेहरूसङ्ग ।
अब कसले पत्याउँछ र सधैं ढाँट्नेहरूसँग ॥

परिघिएर कसैलाई बाटो ढुकी बस्थ्यौ अरे ।
लुटी इज्जत केही स्वार्थ लिई चाट्नेहरूसङ्ग ॥

टोलाएका आँखा अनि लत्रिएको जीउ तिम्रो ।
पायौ धोका खायौ झुटो आँसु साट्नेहरूसँग ॥

हरियाली वसन्तको फूलजस्तो जीवनमा ।
सम्बन्ध चाई नगर्नु है मन फाट्नेहरूसँग ॥

हिंङ्दै थिएँ...

हिंङ्दै थिएँ मेरो बाटो फर्क्यौँ यता हात दियो ।
सुखी मेरो जीवनमा सुख थपी साथ दियो ॥

कति सँगै यात्रा गर्यौँ मनका कुरा खोतलेर ।
केही बाँकी नराखेर विगतका बात दियो ॥

हाँसी खुसी मिलनमा त्याग अनि समर्पण ।
पाइला सार्न डराउँदा नि बोलाएर रात दियो ॥

मैले भोजन सात्विकको गरेजस्तो लाग्थ्यो तर ।
शरावीले भोगेजस्तो ककटेलको मात दियो ॥

भरियाको जीवन पनि सुखी लाग्छ हजुर भए ।
भन्ने मन विगारेर किन विश्वासघात दियो ॥

यो शरीर परमेश्वरको गाथजस्तो मान्ने तिमी ।
पत्थर झैं मन बनाई कसी मलाई लात दियो ॥

प्रेम दिवस...

प्रेम दिवस आयो भन्छन् प्रेमसाथी छान्नेहरू ।
अनुकूल मौका ठान्छन् वचनले हान्नेहरू ॥

अनर्गल हुँदो रेछ साँचो कुरा गरे पनि ।
जो कसैको कुरा सुनी जे भने नि मान्नेहरू ॥

छरिएर बसेकाछन् दायौँ बायौँ चियो गरी ।
बढेका ती पाइलाहरू बल्छी लगाई तान्नेहरू ॥

दुनियाँलाई भुलाएर छद्मभेषी चाल यहाँ ।
आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्न जसो पनि जान्नेहरू ॥

विगतलाई बिसिँएर आगतलाई हेर्ने किन ।
अमृतलाई फोहोरको डङ्गुर झैँ ठान्नेहरू ॥

पुराना झर्छन्...

पुराना झर्छन् नयाँ पलाउँछन् पातहरू ।
बिहान दिनमा फेरिन्छ सलबलाउँछन् रातहरू ॥

गाउँ शहर बन्छ शहर बहर बन्छ ।
शङ्कालु भइदिन्छन् हरेक यहाँ प्रभातहरू ॥

सतीहरू परी बन्छन् अस्मितालाई गुमाउँदै ।
सम्झी सम्झी रुन पार्ने चोटिला ती आघातहरू ॥

भँवराको रूप लिई आयौ गयौ चोट दिई ।
बोझ सँधै पेवा हुने अवाला सन्त्रासहरू ॥

विकसित शहर रे छैन कतै मानवता ।
भेटियो त मात्र यहाँ सधैं अश्रु वर्षातहरू ॥

बिदाको समय...

बिदाको समय कसोरी कटाउँ ।
पीडा छन् अनेकौँ कसोरी घटाउँ ॥

न निद्रा न तिर्खा न भोक छ शरीरमा ।
हृदय पोलेको कसोरी खटाउँ ॥

न सम्पर्क उन्को मोबाइलमा मेरो ।
छ म्यासेज लेखेको कसोरी पठाउँ ॥

चाँदनी प्रतिमा हलक्क बढेकी ।
कलिलो बदनमा कसोरी अटाउँ ॥

सबैको अगाडि हँसिलो देखिने ।
व्यथा छन् मुटुमा कसोरी हटाउँ ॥

हिजो आज...

हिजो आज एकान्तमा बसूँ जस्तो भा' छ किन
खोलानाला नदी पहाड रोएजस्तो ला' छ किन !

यता हेर्यो उता हेर्यो जताततै अन्धकार ।
चाँदनीको किरण पनि औंसीजस्तो छा' छ किन !

माया पनि गरेकी छौ बोलन यहाँ के को लाज
हिजोआज अनुहार फुङ्ग उडी गा' छ किन !

माया दिनु जीवन हो भन्ने थाह थियो भने
ढडियामा फसाएर तिमी अन्तै धा' छ किन !

रातभरि जागा बस्छु सझ्झिएर तिमीलाई
बरु मार निमोठेर सासमात्र रा' छ किन !

आँसु हाँसो...

आँसु हाँसो नासो थियो आफ्नैजस्तो ठान्छु पनि ।
लान्न मैले भन्दा पनि तिमीसँगै जान्छु भनी ॥

कहिले यता कहिले उता गर्दा गर्दै दिन बित्यो।
मौका पाई त्यै मोरीले जे भने नि मान्छु भनी॥

रात बित्यो दिन बित्यो मैना वर्ष बिति गए ।
अब मेरो मुटु उसले आफैंतिर तान्छु भनी ॥

मनको इच्छा पूरा हुने आशा उसको बनिगयो ।
कतै बाधा सिर्जनामा जड्गे खाडल छान्छु भनी ॥

मोहपाश पारी मलाई किन्नरीको चाल बनी ।
अरु सबै साथी मेरा तिमी मेरो कान्छु भनी ॥

आँखीभौं पो घुमाए नागिनीको चाल बनी ।
लान्न मैले भन्दा पनि तिमीसँगै जान्छु भनी ॥

नयाँ कुनै...

नयाँ कुनै राम्रो काम गर्न पाए हुन्थ्यो ।
देशैभरि ज्ञानको ज्योति छर्न पाए हुन्थ्यो ॥

स्कूल क्याम्पस भवन ठूला तर खालि कोठा ।
विद्यार्थीले खचाखच भर्न पाए हुन्थ्यो ॥

समाज र मुलुकलाई आवश्यक शक्ति ।
यी संस्थाले जन्माएर धन पाए हुन्थ्यो ॥

प्रेम दिवस मनाए झैँ जीवनभरि सधैं ।
मानवताको काम गरी मर्न पाए हुन्थ्यो ॥

सबैको लागि...

सबैको लागि नयाँ वर्ष आउँदा मेरो आएन ।
शुभकामना धेरै पाउँदा तिम्रो पाएन ॥

सम्झिरहेँ तिमीलाई दिन तथा रातभरि ।
अरूको गुणगान गाउँदा मेरो गाएन ॥

ठानेको थिएँ तिमी पत्थर होइन मै न हो ।
किन अरूको सम्झना लाउँदा मेरो लाएन ॥

नयाँ वर्षको रमझम देख्छु जताततै ।
अरूको घर खुशियाली छाउँदा मेरो छाएन ॥

टङ्ड घण्टी बज्यो खुशी हुँदै हेरेँ मोबाइलमा ।
रिचार्जको म्यासेज आउँदा तिम्रो आएन ॥

आजको फूल...

आजको फूल भोलि फलाइन्छ यहाँ ।
शक्तिको शासन पो चलाइन्छ यहाँ ॥

इन्धन नभे' र के भो र कसलाई ।
पीडाको भुँवरीमा जलाइन्छ यहाँ ॥

पढेन विषादी राख्नलाई अहिले ।
कुरै कुराले सब गलाइन्छ यहाँ ॥

विश्वासमा बाँच्नेहरू जस्ताका तस्तै ।
प्रेमको डबलीमा छलाइन्छ यहाँ ॥

समर्पण अनि त्यागको औचित्य नै के ।
आस्थाको खम्बा त्यसै ढलाइन्छ यहाँ ॥

कविको मन

धैरे धैरे दिन्छु भन्थेँ एउटै पनि साँचिएछ ।
किन होला आज यहाँ 'क' को खुट्टो भाँचिएछ ॥

मैले सोध्नु भूल हो कि तिम्रो पर्खाइ भूल भयो ।
भुलै भुलले आज यहाँ 'वि' को खुट्टो भाँचिएछ ॥

के लेखेको थिएँ मैले के पो लेख्न पुग्यौ तिमी ।
अहम् भावले आज यहाँ 'को' को खुट्टो भाँचिएछ ॥

एउटा कुरा गर्छु मैले अर्कै कुरा सुन्छौ तिमी ।
अनि पो त आज यहाँ 'म' को खुट्टो भाँचिएछ ॥

हतपतको काम गरे लतपत पो हुन्छ भन्थे ।
त्यसैले त आज यहाँ 'न' को खुट्टो भाँचिएछ ॥

होस्ते हैँसे सबले गरे पर्वत नै बोकिनेछ ।
तर किन आज यहाँ कविको मन भाँचिएछ ॥

यता हेरें उता हेरें चारैतिर सबै हेरें ।
मेरो मात्र होइन यहाँ सबको मन भाँचिएछ ॥

मेरो झोला

आजको यो नयाँ झोला
भोलि कस्तो होला ।
पुस्तक कापी कलम बोक्ने
मेरो प्यारो झोला ॥

मामाघर जान्छु भन्न
लगाउने झोला ।
कुनै चीज लुकाउन
सिकाउने झोला ॥

छिमेकका दाइ दिदी
स्कूल जाने बेला ।
साथ लागि जान्छु भन्न
सिकाउने झोला ॥

शिशु स्याहार कक्षादेखि
बाह्र कक्षासम्म
मलाई साथ दिई हिंड्ने
रक्षक यो झोला ॥

स्कूलको पढाइ सकी
क्याम्पस जाने बेला ।
डोको नाम्लो हैसा बोक्ने
छाडिने छ चोला ॥

हिजोको त्यो नयाँ झोला
आज कस्तो होला ।
सधैँभरि साथ दिने
मेरो प्यारो झोला ॥

कलम मेरो साथी

क ख लेख्न सिकाउने
कलम मेरो साथी ।
सेतो कागज पायो भने
हिँड्छ माथि माथि ॥

मलाई सधैं नयाँ दिशा
बोध गराउन ।
गाउँ टोल छिमेकले
मन पराउन ॥

देशको कथा व्यथा कोर्ने
गर्छ मेरो साथी ।
सेतो कागज पायो भने
हिँड्छ माथि माथि ॥

तरवारको धारभन्दा
तिखो मेरो साथी ।
सेतो कागज पायो भने
हिँड्छ माथि माथि ॥

हँसिया र नाम्लो डोको
अब कसको साथी ।
कापी कलम पुस्तक भए
मेरा आफ्ना साथी ॥

मेरो भोक प्यास सब
मेटाउने साथी ।
सेतो कागज पायो भने
हिँड्छ माथि माथि ॥

यसरी मान पाइन्छ !

शैक्षिकस्तर बिना यहाँ रोल चाहिन्छ
निपुणताको कुरा होइन आडम्बरको खोल चाहिन्छ
यहाँ,
जवाफ होइन रवाफ चाहिन्छ
अनुभवै अनुभवको गफ लाइन्छ
त्यसैले त यहाँ मान पाइन्छ ।

तपाईंलाई थाह छैन
बौद्धिकता नैतिकता सहिष्णुता र उदारताको
यहाँ कसी लाइन्छ
यहाँ अलिकति पोल चाहिन्छ
यहाँ अलिकति बोल चाहिन्छ
यसरी नै यहाँ मान पाइन्छ ।

विवेक बिनाको संसार
यहाँ छाडी कहाँ पाइन्छ
अलिकति गफ लाइन्छ
मलाई थाह छैन किन हो
अलिकति झोल चाहिन्छ ।

ए ! तपाईं बिसनुभएछ !
यहाँ,
बस उठ उठ बस गीत गाइन्छ
माछो माछो भ्यागुतोको
गफ लाइन्छ
यहाँ ,
अलिकति चाप्लुसी र चाकडीको मेल पाइन्छ
किनभने
अलिकति डोज ख्वाइन्छ ।

यहाँ,
पाश्चात्य आडम्बर र संस्कृति ल्याइन्छ
अलिकति मडुवाको सिरप चाहिन्छ
अनि
आई एल यु पाश्चात्य धुन गाइन्छ
त्यसैले त यहाँ ड्रप चाहिन्छ
अलिकति पोलियो थोपा चाहिन्छ
अलिकति राष्ट्रिय झोल चाहिन्छ
यसरी नै यहाँ मान पाइन्छ
यसरी नै यहाँ मान पाइन्छ ।

(रजस्थल स्याङ्जाबाट प्रकाशित)

मलाई नसुनाऊ

नसुनाऊ मलाई आदर्शका कुरा
किनभने,
यहाँ आदर्श व्यक्ति चाहिँदैन
नसुनाऊ मलाई नैतिकताका कुरा
किनभने,
यहाँ नैतिकता पाइँदैन ।

नभनिदेऊ मलाई सामाजिक कुरा
किनभने,
यहाँ समाज पाइँदैन
नकोरिदेऊ मेरा कल्पनाका कुरा
किनभने,
यहाँ, यथार्थता गाइँदैन ।

नसच्याऊ मलाई तिमी
स्वतन्त्रतामा बाँध बनेर
हिँड्न देऊ मलाई तिमी
समुद्री तुफान बनेर ।

लुकाइदेऊ मेरा यथार्थका कुरा
सङ्ग्रामको ढाल बनेर
हिँड्न देऊ मलाई यहाँ
वसन्त बहार बनेर ।

हेनरी ड्युना

अठार सय अठ्ठाइस् गते आठ मई दिन ।
स्विट्जरल्यान्ड जेनेभामा जन्मेका हेनरी ड्युना ॥

सेवा कार्य गरी उन्ले बिताए दुःखका दिन ।
उपकारी गुणी व्यक्ति के चाहन्थ्यो र त्यो लिन ॥

गुमायो धन सम्पत्ति उपचार दिईकन ।
सेवा हो ऐच्छिक ठूलो सबैभन्दा खुला मन ॥

मानिस कसरी हुन्छ छैन मानवता जहाँ ।
सुगन्ध सुनमा हुन्छ निष्पक्षता रहे त्यहाँ ॥

असंलग्न हुँदा राम्रो त्यस्तै कार्य तटस्थता ।
शत्रुता अनि सङ्घर्ष निस्की जान्छ कता कता ॥

एकतामा जुटे शक्ति स्वाधीनता छ उन्नति ।
विश्वव्यापकता पारौं देखाऔं अनि सम्मति ॥

हेनरीले भनेका छन् सिद्धान्त पालना गरौं ।
सबै काम मिली हामी हातेमालो गरी बढौं ॥

(नेपाली विषय पाठ्यपुस्तक खुला सिकाइ शिक्षा ६-८ मा प्रकाशित)

नयाँ वर्ष

हरेक अँधेरी पँधेरो उजिल्याए
कुना कन्दरा र गाउँ बस्तीमा
सत् बीउ छर्दै जाऊ नयाँ वर्ष ।

भय , त्रास र संदिग्धता पन्छाए
इच्छा, आशा र अभिलाषा बोकी
मधुर सोपान लिएर आऊ नयाँ वर्ष ।

सुनौलो सपना बुन्दा बुन्दै
भङ्खालोमा पर्नेहरूलाई
सगरमाथा चढ्दा चढ्दै
चिप्लिएर लड्नेहरूलाई
आड र भरोसा दिंदै आऊ नयाँ वर्ष ।

राष्ट्रिय द्वन्द्वको निर्योतल गर्दै
राम शाहको न्याय लिएर
रजहाँसको भूमिका निर्वाह गर नयाँ वर्ष ।

अस्थिर जिजीविषाबाट
भीष्म पितामहको शरशैय्यारूपी
बाँच्नु न मर्नुको दोसाँधमा
स्वप्नसुमनका थुँगाहरू बाँड्दै
घरदैलो कार्यक्रम बोकी आऊ नयाँ वर्ष ।

सर्वस्व गयो

पैले आस गयौँ लड्यौँ सब मिली
यौटै गोला झैं बनी
आ-आफ्ना सबका अनेक मनका
उद्देश्य पुग्ला बनी ।
मिलेथ्यौँ सब झुण्ड भै ती गुँडका
बाजै परेवा सरी
पाएथ्यौँ सब जातिले नि अधिकार
सञ्ज्याल झल्के सरी ॥
हाम्रो त्यो रसिलो खुला र हँसिलो
कान्ति कता गै गयो
औंसी रातविषे अघोर क्षण झैं
भ्रान्ती यहाँ भै गयो ।
खै के थ्यो सँगमा गयो गगनमा
चिन्ता पो के ले भयो॥
भूकम्पै गए झैं भयो सुजन हो
सर्वस्व हाम्रो गयो ॥
सबको आस जल्यो डढ्यो भुँवरीमा
खै के पो शेशै रह्यो
प्रजातन्त्र थियो अलि कचमिलो
त्यै पनि सडी गयो ।

बाँचेको पनि के छ सार सबको
सासै खलाँती सरी
आफ्नी थी सँगिनी गई कुन दिशा
त्यै पिङ्गला भेस् गरी ॥
आगामी दिनका कठोर क्षणका
खै कल्पना को गर्यो
राष्ट्र राष्ट्रियता बचाउन भनी
कस्ले पो प्राणै हर्यो ।
आफ्नो राग अलिकति नपुगँदा
टुक्रेर भिन्नै भयो
कस्को गोल बच्यो यहाँ मुलुकमा
एकै पो शेषै रह्यो ॥

चेतना

कालीगण्डकिको हवा सिरिसिरी बग्दै रहेको थल
शालीग्राम डुबुल्कि मारिरहने स्वर्गीय चीसो जल ।
माहाभारत श्रृङ्खला लहरिंदो दखिखन् दिशामा छ यो ।
पालीका हुनगो नगर सबको गल्याड नामै भयो

रम्ने भर्मणका पथीक जनको बस्ने व्यवस्था गरौं
गदैँ गाउँ र देशको प्रगतिमा यात्रा अगाडि सरौं ।
बेरोजगारिका चाहना गरि अब नौलो नयाँ सीपले
पालिका भरमा उज्यालो छरने बाली नयाँ दीपले ॥

छन् वडा दशमा थपी एक बढी बेसी बजार गाउँका
छन् हाम्रा मनका जना प्रतिनिधि प्रत्येक ठाम्ठाउँका ॥
आवश्यकता भरि विकास गर्ने उद्देश्य बोकी यहाँ
जान्छन् घर्घरमा बुझेर मनमा सेवक् बनी साथमा ॥

कवै छन् बन्द व्यापारमा हरघडी कवै छन् किसानै यहाँ
कवै छन् उद्योगका यहाँ धनपति कवै छन् रमिते यहाँ ।
कवै छन् देश विदेशमा स्वजनको लागि परिश्रम गरी
बाआमा सँगिनी र भाइ दिदीका आशा र खुशी भरी॥

शिक्षा स्वास्थ्य र रोजगार भरने उद्देश्य लिने गरौं
हाम्रा बस्ती विकासमा मन दिई स्थायित्व दिने गरौं ।
आतङ्कै भङ्गो छ बानर ढेंडु कीसानका खेतमा
बसाई सरने हो कारण बुझी आओस् नयाँ चेतना ।

अटल राष्ट्र

उदय भो अव भो कि स्वदेशको
समय भो अव लौ नव भेषको
विगुल फेरिने हो कि त तालको
प्रगति हेरिने हो कि त चालको ।

सबतिरै फलेका फल झुल्दछन्
रसलिई भँवरा पनि भुल्दछन्
विरहिणी कुहु कोकिल गाउँछे
प्रकृतिले पनि मोहिनी लाउँछे ।

सडक मार्ग नयाँ खनिँदै छ रे
नवविधान यहाँ भरिँदै छ रे
गरिबका सबको जित हुन्छ रे
निर्दङ्को कतिको मन रुन्छ रे ।

समर भीषणका कविताहरू
बकुलले झुलेका वनका तरु
सुजनले मनका गुन रच्दछन्
कटक भञ्जन भै कति बस्दछन् ।

अटल राष्ट्र अखण्ड सधैं रहे
मुलुकको सबको जय भै गए
कलुश कल्मष सब् मेटिंदै गए
प्रबल शान्ति लिई प्रभुको जये ।

आफूलाई हेर

अरूलाई के सच्याउँछौ
तिमी आफै सचिएका छैनौ भने
अरूलाई के अड्याउँछौ
आफै अडिएका छैनौ भने ।

आफ्नो अनुहार ऐनामा हेर
कति लुछिएको छ भनेर
आफ्नो भुजा खोलेर हेर
क्लेशले कति मुछिएछ भनेर ।

निर्दोष बन्ने दुष्प्रयास नगर
एकान्तमा थिएँ भनेर
यथार्थ लुकाउने प्रयास नगर
मदिरा स्वादु पिएँ भनेर ।

सामाजिक अस्मिता बचाउने गर
लोकापवाद ठानेर
गरिमामय भूमिका भर
राष्ट्र आफ्नै घर मानेर ।

आज कवि महोत्सव छ

बदलिंदो समाजको एउटा कुनामा
अधकल्चा शब्दहरू बटुलेर
स-रस ध्वनि पोखिंदै छन्
समयको पर्खाइमा बस्नेहरू
आउने क्षणमा घोटलिंदै छन्
किनभने
आज कवि महोत्सव छ ।

आर्यहरूको दीप प्रज्वलनको पूर्वसन्ध्यामा
देदिप्यमान दीपशिखा बोक्दै
सुहागरात पर्खेकी नवविवाहिता वधूको
सोह्र श्रृङ्गार सजिएको छ
किनभने
आज कवि महोत्सव छ ।

जीवनका हरेक सफलताका लागि
सङ्गीतमय शब्दरूपी शुभकामनाहरू बाँडेर
शब्द प्रचुरताका छालहरू
अविरल बगिरहेछन्

किनभने
आज कवि महोत्सव छ ।

साहित्यिक हिमचुचुराहरू
राष्ट्रियताका मानसिकताहरू
सुनौलो बिहानीको आशामा
जागृतिको आवाजसँगै
सलबलाइरहेछन्
किनभने
आज कवि महोत्सव छ ।

राजनीतिक द्वन्द्वमा रुमलिएकाहरू
मानसिक पीडाका अनुभूतिहरू पोख्दै
जिजीविषाको कामना गरेर
विक्षिप्त मनलाई शान्त पार्न
पिङ्गलाको पर्खाइमा बाँचिरहेछन्
किनभने
आज कवि महोत्सव छ ।

दुराचारको बाटो हिँड्नेहरूका लागि
मिथ्या आश्वासन र विचार बाँड्नेहरूका लागि
समयरूपी चिता खडा गरेर

अभिधा, लक्षणा र व्यञ्जना मिश्रित शब्द घोलदै
दाहबत्ती दिईदै छ
किनभने आज कवि महोत्सव छ ।

(रजस्थल स्याङ्जाबाट प्रकाशित)

इतिहासको पाना बनेर

कान्तिमान मनोरम उद्यानबाट
हुङ्कार गर्दै
आफ्नो बल र बुतालाई थाती राखेर
एउटा कालो धब्बा ओझेल पर्दैछ
इतिहासको पाना बनेर ।

खाडी मुलुकबाट व्यूतेर
प्राकृतिक झुलनबागका लताकुञ्जमा
स्वप्निल अनुभूतिहरू सँगाल्दै
क्षितिज पारीको स्वर्णिम अवसर प्राप्त गर्ने
अभिलाषा लिएर
नवीन मार्ग खोज्दैछ
इतिहासको पाना बनेर ।

राष्ट्रिय स्वाभिमान र स्वतन्त्रताका लागि
गणतान्त्रिक आन्दोलनका सहयात्रीहरू
प्राप्त शिकारको भागवण्डामा
लुछाचुँडी गरिरहेछन्
इतिहासको पाना बनेर ।

सुनौलो प्रजातन्त्र ल्याउन क्रियाशील
शोषित पीडित अनि सर्वहारावर्ग
साँझ बिहान छाक टार्न
कथित घोषणापत्रका पङ्क्तिहरू घोक्दै छन्
इतिहासको पाना बनेर ।

टुहुरा, विधवा अनि अपाङ्गहरू
पाकला खाउँलाको आशामा
दूरतालाई निकटतामा खोज्दै
दृश्य अदृश्य सुखानुभूति
हृदयकेन्द्रमा सँगालेर
पिङ्गलाको पर्खाइमा बाँचिरहेछन्
इतिहासको पाना बनेर ।

प्रत्येक नेपालीको घरदैलोमा
गणतान्त्रिक मूल्य र मान्यता बोकी
ईश्वरीय आभा दिंदै
संविधानरूपी भाग्यरेखा लिएर
ऐक्यभावको उद्घोष सहित
स्वप्न सहिदका पूरा हुँदै छन्
इतिहासको पाना बनेर ।

(रजस्थल स्याङ्जाबाट प्रकाशित)

आँखीझ्यालबाट

वर्गीय समानताका लागि
सामन्ती शासकका विरुद्ध
लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको उद्घोष दिदै
सङ्घर्षका गुरयोजनामा
सफलताका खुड्किलाहरू पार हुँदै छन् ।

बी पी, मार्क्स, माओ अनि गान्धीका
पथ पाइलामा अग्रसर
गरीव, मजदुर, किसान, कर्मचारी
अनि
सर्वहारा वर्गका सुनौला स्वप्नहरू
प्रतिविम्बित हुँदै सलबलाई रहेछन् ।

कहाली लाग्दो कालरात्रीबाट भयभीत
युवा, बाल, बनिता, अनि वृद्धा
सुनौलो सूर्योदयको अपेक्षा गर्दै
कलरव ध्वनिको आशामा बाँचिरहेछन् ।

गाँस, बास र कपासका लागि
ज्यानको बाजी राखेर
परदेशको गल्ली गल्लीमा भौंतारिन विवश
स्वाभिमान पुत्र
सगरमाथाको शिर सम्झँदै
बदलिंदो जन्मभूमिको खबरले
सुखद् प्रणयका सन्देश पठाइरहेछन् ।

राष्ट्रिय स्वतन्त्रता र स्वाधीनताका लागि
आत्मोत्सर्ग गर्ने पूर्वजहरू
अदृश्य लोकबाट
सन्ततिका हँसिला चेहरा अनि फुर्तिला पाइला
आँखीझ्यालबाट निहारीरहेछन् ।

नियति

उसले भन्यो ' कर्म गर्नुहोस् '
कर्म गर्ने
त्यसले भन्यो ' धर्म गर्नुहोस् '
जानेको सकेको धर्म गर्ने
जसले जे भन्यो त्यही गर्ने
किन , हजुर ! आज म सस्तो भएँ !

उसले भन्यो, ' विश्वास गर्नुहोस् '
विश्वास गर्ने
त्यसले भन्यो ' भर पर्नुहोस् '
पुरै भर परें
उसले भनेको के गरिन्न ?
किन हजुर ! आज म यस्तो भएँ !

उसले जे भन्यो त्यही गर्ने
त्यसले जे भन्न लगायो त्यही भनें
त्यसैले ऊ माथि चढ्दै गयो
म तल झर्दै गएँ
ऊ बढ्दै गयो म घट्दै गएँ
ए, हजुर ! त्यसैले आज म खस्दो भएँ !

उसले पत्याऊ भन्यो पत्याएँ
त्यसले भट्याऊ भन्यो भट्याएँ
जसो भन्यो त्यसो गरेँ
विवेकी, उदार, संयमित अनि भावुक बन्न लगायो, बनें
ऊ सहर पस्दो भयो, म गाउँ बस्दो भएँ
ऊ मालिक बन्यो, म सेवक
नियतिको घेराबन्दी पनि कस्तो आज म सङ्घारमा बस्दो भएँ ।

भावना

दिन बितिरहे
समय कटिरह्यो
म जलिरहेँ
तिमी बलिरह्यौ ।

म मैना बनें
तिमी वर्ष बन्यौ
म पैसा बनें
तिमी पर्स बन्यौ ।

तिमी प्रतिमा बन्यौ
म आकार बनें
तिमी अन्धकार बन्यौ
म साकार बनें ।

म बगैँचा बनें
तिमी विहार बन्यौ
म दर्शैँ बनें
तिमी तिहार बन्यौ ।

समझना

आज भोलि किन होला उनकै याद आउँछ ।
कोइलीले नि विरहको गीत मात्रै गाउँछ ॥

थात बास कहाँ उन्को खोज्दै जाऊँ कता ।
आकाशमा उड्ने पन्छी लौन मलाई बता ॥

न जोडिन्छ न त टुट्छ कस्तो बस्यो माया ।
जतासुकै हिंडे पनि देख्छु उनकै छायाँ ॥

मैरै काखमा बसी आँसु पोखिन् सपनीमा ।
खोजी हेरें यतै होलिन् जस्तो विपनीमा ॥

रात दिन पीडा थपी नसताऊ मलाई ।
बाहिरी मन हाँसे पनि भित्री मन जलाई ॥

जिन्दगीको यात्राभरि काँडा बिझ्ने छैन ।
साँचो माया खोजेको हुँ झुटो हुँदै होइन ॥

बाँच्ने आधार दिन्छ्यौ भने आऊ नाता गाँसौँ ।
सिर्जनात्मक काम गरी आनन्दले बाँचौँ ॥

कर्मस्थल

गण्डकी र आँधिखोला पूर्व पश्चिम बग्छन्
पोखरा र बुटवलको पर्थ गल्याड जक्सन ।
सत्य कथा भन्छु मन्मा रोकन नसकेर
आफ्नो प्यारो जन्म धर्ती मुटु समझेर ॥

शिक्षा बिना हाम्रो जीवन अन्धकार भयो
उन्नति क्यै छैन हाम्रो जुनी त्यसै गयो ।
शिक्षा भए जगत् सबै सुन्दर देखिनेछ
स्वर्णिम भाग्य नेपालीको तब लेखिनेछ ॥

यस्तै स्वच्छ विचारलाई मन्मा राखी सबले
छोराछोरी पढाउनलाई चिराग स्कूल खोले ।
अनुशासित विद्यार्थी छन् दिएको काम गर्ने
गुरुजन अभिभावक सबलाई मन पर्ने ॥

कापी किताब कलम लिई स्कूलमा जाने
एक बजे घण्टी लागे खाजा झिकी खाने ।
गुरु अनि मान्यजनका उपदेशलाई
जीवनको बाटो कोर्ने रेखा अपनाई ॥

अतिरिक्त क्रियाकलाप रुचिसाथ गर्छन्
विजयको धुन बजाई शिल्ड हात पार्छन् ।
स्कूलको नाम हाम्रो जिल्लाभरि पुग्यो
ईर्ष्या गर्ने मानिसको शिर पनि नुग्यो ॥

शुभ दीप जनाउने चिरागको अर्थ
स्वदेश र विदेशमा नाम यसले भर्छ ।
शिक्षाको यो ज्योति बाली नाम फिँजाएर
शान्तिको धुन बजाउँछ मुटु भिजाएर ॥

स्कूल हो फूलबारी हामी सबै माली
गोडमेल गरौं हामी अल्छिपना फाली ।
होष्टे अनि हैसे गरौं सबले मन दिई
आफ्नो जीवन सुधार्नेछन् स्वच्छ ज्ञान पिई ॥

स्वावलम्बी बनौं

माछापुच्छ्रे अन्नपूर्ण उत्तरमा हिमाल ।
संसारमा मलाई प्यारो लाग्छ मेरो नेपाल ॥

हिमाल पहाड उपत्यका दक्षिण फाँट तराई ।
साझा हाम्रो नेपालमा कोही छैनन् पराई ॥

यो देशको उन्नतिमा एक जुट हुने ।
नेपाल आमा रोइन् भने सङ्गै बसी रुने ॥

भावनाको भुँवरीमा हामी सबै पछि ।
यो देशलाई बचाउन मर्न परे मछिँ ॥

जातिप्रेम देशप्रेम खुला मन हाम्रो ।
मानवताको काम गरौं त्यसैमा छ राम्रो ॥

कर तिर्छन् जनताले देशको विकास गर्न ।
स्थानीय सरकार छ अधि अधि गर्न

शिक्षा अनि रोजगार कृषि व्यवसाय ।
स्वास्थ्यतिर ध्यान दिए हुन्छ हाय हाय ॥

बाँदरको नियन्त्रण खेतबारी जोत्ने ।
सबैभन्दा ठूलो काम बसाइँ सराइ रोक्ने ॥

मेयर अनि सबै वडा अध्यक्षको ध्यान ।
यो क्षेत्रका बुद्धिजीवी विद्वानको ज्ञान ॥

साथ लिई काम गरे सगरमाथा चढ्छौं ।
नेपालको विकासमा हामी अघि बढ्छौं ॥

एकले थुकी सुकी भन्छन् नदी सबले थुकी ।
कार्यक्रम ल्याउनुपर्छ गरीब जनमुखी ॥

बाटो घाटो स्वास्थ्य क्षेत्र सिंचाई खानेपानी ।
लगानीमा ध्यान दिऔं दीगो विकास जानी ॥

केही हाइकुहरू

सबैले आज
सुन्ने र सुनाउने
जुवाको खेती

नेपाली भाग्य
सांसदको खेलले
भिखारी जस्तै

गल्लीमा बास
श्रीमतीको सपना
मुखमा माखा

माग्नेले भन्यो
संविधान आयो रे
आशाको त्यान्द्रो

क्रान्तिको फल
देशमा हाहाकार
क्यासिनो नेता

दायाँ र बायाँ
वेश्यालयकी परी
घर छ भोक्ने

कक्षा कोठामा
मोबाइलको घण्टी
हाम्रो प्रगति

धनको नाश
सञ्चारको प्रयोग
भ्रष्ट समाज

मस्त छन् नेता
गरिबको बस्तीमा
आगो बालेर

लिन गए है
संविधानको खाका
महेन्द्रसँग

सधैं साथमा
हँसिया र बन्चरो
बाँच्ने आधार

लेक र बेसी
सुस्ताएको सुसेली
पेटका लागि

परिचय

नाम : चण्डिकाप्रसाद भट्टराई
बुबाको नाम: स्व. भविलाल भट्टराई
आमाको नाम: हरिमता भट्टराई
जन्म मिति: २०२३/०९/०६ बुधबार
जन्मस्थान: गल्याड नगरपालिका लल्याड ३ , स्याङ्जा
शैक्षिक योग्यता :

- नव्य व्याकरण शास्त्री (सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय वाराणसी भारत),
- एम. ए. नेपाली (त्रि.वि.वि. कीर्तिपुर काठमाडौं),
- एकवर्षे बीएड (वालिड बहुमुखी क्याम्पस वालिड स्याङ्जा)
- पेशा : शिक्षण (चिराग आवासीय मावि गल्याड २०५०/०५/११ देखि वर्तमानसम्म),
- प्राध्यापन (गल्याड बहुमुखी क्याम्पस गल्याड २०६१ देखि वर्तमानसम्म)

लेखन तथा प्रकाशन :

- खुला सिकाइ शिक्षा नेपाली आधारभूत तह कक्षा ६-८ सरह तह १,
- पाठ्यपुस्तकमै अत्यधिक त्रुटि २०६९ माघ ४ (विश्लेषणात्मक लेख)सौर्य दैनिक काठमाडौं,

- पाठ्यपुस्तक सम्पादनमा देखिएका कमजोरी २०६९ कार्तिक २१ (विश्लेषणात्मक लेख) आदर्शसमाज पोखरा,
- हाइकु केन्द्र बाँके र हाइकु : आलेख र अभिलेख पोखरा, रजस्थल स्याङ्जाबाट हाइकु र कविताहरू सम्पादक : चिराग स्मारिका २०६४

पुरस्कार तथा सम्मान :

- "The Teacher of the year 2056 " चिराग आवासीय मावि गल्याङ,
- कदरपत्र २०६१ चिराग आवासीय मावि, रजत जयन्ती वर्ष २०६४ सेवा पदक चिराग आवासीय मावि,
- सम्मान पत्र २०६७ चिराग आवासीय मावि,
- सम्मान पत्र २०७१ चिराग आवासीय मावि ,
- कदर पत्र २०७४ चिराग आवासीय मावि,
- "प्रमाण पत्र" सिकाइ उपलब्धि मापन परीक्षा कक्षा - ८ नेपाली विषयगत उपलब्धि उत्कृष्ट २०७९ गल्याङ नगरपालिका गल्याङ स्याङ्जा
- प्रधान सम्पादक: चिराग स्मारिका २०६४